

ORKIDÉER I ANATOLIEN 2. - 23. MAJ 1998

Maj er et glimrende tidspunkt at kigge på orkidéer i det sydlige Tyrkiet, da mange af de for området interessante arter har blomstringsoptimum i denne måned. Enkelte *Ophrys*-arter m.fl. er helt brændt af, men til gengæld står skovliljerne flot, tillige med *Comperia comperiana* samt en del *Ophrys*- og *Orchis*-arter. *Himantoglossum affine* samt et par hullæbearter blev kun set i knop.

På Cypern, der ikke ligger langt fra sydkysten af Tyrkiet er det optimale tidspunkt for orkidéer næsten 2 måneder tidligere - i marts.

Maki- og phryganabevoksede områder er generelt ikke særlig interessante hvad angår orkidéer, bl.a. pga. får og geders hærgen. Den biotop der tiltrækker sig den største opmærksomhed er lysåben fyrreskov, der ved første øjekast ofte ser temmelig uinteressant ud, med en skovbund, der ofte næsten er totalt blottet for vegetation. Denne mangel på vegetation gør det så meget desto lettere at spotte orkidéerne, der ofte kan ses på lang afstand - ikke mindst *Cephalanthera kurdica*, der rager godt op i landskabet. Orkidéer er langt fra så udbredte og talrige som jeg har oplevet det på andre områder i nærheden (Cypern, Kreta og Peloponnes) og ofte kan man køre flere hundrede km uden at se en eneste. En vigtig grund til dette er den kraftige overgræsning som ses mange steder. Flere arter er desuden truet af indsamling til salep, en stivelsesholdig droge, der bl.a. bruges til kaffeerstatning!

Det suverænt bedste sted vi besøgte ligger mellem Manavgat og Beysehir (langs vejen via Cevizli), et meget varieret område med bl.a. en del løvskov (overvejende "Flamme-Eg"). Her er der på flere strækninger orkidéer overalt, omend ikke i de antal, som kendes fra bl.a. ovennævnte destinationer. Vi ville gerne have brugt meget længere tid her, men desværre var vejret elendigt med heldagsregn. At fotografere var ingen let sag; linserne og søgerokularet duggede konstant. Apropos vejret havde vi tilsyneladende den vådeste og mest overskyede maj måned i mands minde, med flere dage med heldagsregn, hvilket af flere blev tilskrevet El Niño (der får skyld for meget i disse tider). Heldigvis var det ret varmt det meste af tiden og muligheden for at gå i shorts gjorde tingene lidt mere udholdelige.

Antallet af plantearter i Tyrkiet er stort, ca. 9000, hvilket bl.a. skyldes landets placering på overgangen mellem Europa og Asien. Det varierede landskab byder på en frodighed og mangfoldighed af planter, der ligger langt over hvad vi forventede.

Antallet af orkidéarter i Tyrkiet er ret stort, men landet er kæmpestort og mange af dem har en ret begrænset forekomst og ydermere er mange arter sjældne, så man skal ikke forvente alenlange artslisters.

På de næste tre sider følger en oversigt over de fundne arter på de enkelte lokaliteter. Individantallet skal blot tages som en rettesnor for lokaliteternes kvalitet og forholdet mellem de enkelte arters hyppighed, da udstrækningen af det undersøgte område, den forbrugte tid samt besøgstidspunktet i forhold til blomstringsstadie selvsagt spiller en stor rolle ved optællingen. Som hovedregel er kun individer med knop, blomst eller frugt optalt. ">>100" betyder flere hundrede. Angivelsen af blomstringsstadie er en gennemsnitlig vurdering for bestanden af pågældende art på lokaliteten og er angivet som følgende :

	I knop
	Begyndende blomstring
	Fuld blomstring
	Begyndende afblomstring
	Aflomstret eller i frugt

ART	LOK. NR	1	2	3	4	5	6	7	8
	DATO	4 / 5	5 / 5	6 / 5	8 / 5	8 / 5	9 / 5	9 / 5	9 / 5
Anacamptis pyramidalis									>100
Barlia robertiana									
Cephalanthera curdica				5?	>>100	>75			1?
Cephalanthera epipactoides					?	?			
Comperia comperiana						9			1
Dactylorhiza romana									
Epipactis helleborine				9					
Epipactis microphylla									
Himantoglossum affine									
Limodorum abortivum					Ca. 10	>75			
Neotinea maculata									
Ophrys cilicica									
Ophrys holoserica									
Ophrys isaura									>25
Ophrys phrygia					1				
Ophrys strausii									Ca. 25
Orchis anatolica					4			Ca. 40	>>100
Orchis coriophora ssp. fragrans			1						
Orchis morio							>>100		
Orchis pinetorum									
Orchis sancta		>100							
Orchis simia									
Orchis tridentata									
Serapias vomeracea ssp. laxiflora		>>100	>100						

[illegible]

ART	LOK. NR	17	18	19	20	21	22	23
	DATO	12 / 5	12 / 5	13 / 5	16 / 5	16 / 5	17 / 5	17 / 5
Anacamptis pyramidalis				3				1
Barlia robertiana								1
Cephalanthera curdica		>100	>100				Enkelte	Enkelte
Cephalanthera epipactoides		?	?			1?	>100	>>100
Comperia comperiana								
Dactylorhiza romana								
Epipactis helleborine								
Epipactis microphylla								
Himantoglossum affine				1				
Limodorum abortivum		3	1			3		>10
Neotinea maculata								Ca. 15
Ophrys cilicica								
Ophrys holoserica						1	Ca. 10	1
Ophrys isaura								
Ophrys phrygia								
Ophrys strausii								
Orchis anatolica		1		>>100				Ca. 13
Orchis coriophora ssp. fragrans						Ca. 25	>100	
Orchis morio								
Orchis pinetorum								
Orchis sancta					>100	>>100		
Orchis simia								
Orchis tridentata								
Serapias vomeracea ssp. laxiflora					>50	>25		

ARTSKOMMENTARERER

Anacamptis pyramidalis

Kun set få steder og på nær et enkelt individ kun i knop. På Peleponnes så jeg flere steder arten i fuld blomstring en måned tidligere.

Barlia robertiana

Set et enkelt sted i frodig vejkant ved fyrreskov. Helt afblomstret.

Cephalanthera curdica

Hyppig og talrig flere steder. Ofte stort set den eneste blomstrende plante i lysåbne fyrreskove, hvor den med sine tætblomstrede aks, rosafarvede blomster og en højde på ofte op til 50-60(-80) cm er ganske anseelig selv på stor afstand. Meget lys rosa, næsten hvid ved begyndende blomstring, hvilket besværliggør adskillelsen fra den nærtstående *C. epipactoides* (se denne). Da de fleste andre observerede orkidéarter vokser på lignende steder, er arten pga. sin anseelige størrelse og hyppighed en god indikator for et indbringende stop.

Cephalanthera epipactoides

Denne og ovenstående art voldte en del problemer mht. bestemmelsen. Området vi besøgte (Antalyaprovincen m.v.) ligger på overgangen mellem udbredelsen af den vestlige *C. epipactoides* og den østlige *C. kurdica*. På de vestligste lokaliteter (lok. 22 og 23) var hvidblomstrede skovliljer i klart overtal og i de resterende var rosafarvede stærkt dominerende, men altid med tilstedeværelse af næsten hvide individer. Alle planter med rosafarvede blomster er *C. curdica* - ingen tvivl om det, men hvordan de hvide eller næsten hvidblomstrede planter har fordelt sig på individer af *C. epipactoides*, hybrider, hvidblomstrede individer af *C. curdica* eller nyudsprungne planter, blev ikke afklaret, og ved flere lokaliteter er forekomsten af disse arter angivet med spørgsmålstegn. Dog må det formodes at *C. epipactoides* ihvertfald har været til stede på lok. 22 og 23, da de hvide blomsters dominans på disse lokaliteter stemmer overens med denne arts tiltagende hyppighed mod vest.

Comperia comperiana

Set 3 steder og kun i få eksemplarer. Er stærkt truet grundet indsamling til salep.

Dactylorhiza romana

Set 2 steder, det ene sted blot med et enkelt afblomstret individ, det andet med 12 individer, hhv. 6 gule, 4 røde og 2 orange (overgangsform).

Epipactis helleborine

9 individer set på en solbeskinnet Ø-vendt skrænt med enkelte fyrretræer i selskab med *Cephalanthera kurdica*.

Epipactis microphylla

Lille, robust art med små blade - kun ca. 10 cm høj i knop. Set på 3 lokaliteter, alle i lysåben fyrreskov (et usædvanligt voksested for arten). Bladene på samtlige fundne planter stærkt lilla.

Himantoglossum affine

Set 2 steder, hvert sted med blot 1 individ i knop. En enkelt blomst blev forsigtigt "pakket ud" for at bekræfte bestemmelsen. Arten er umiskendelig med sin lange og karakteristiske læbe. Som *Comperia comperiana* er den stærkt truet af indsamling til salep.

Limodorum abortivum

Ret hyppig; især på næsten vegetationsløs bund i lysåbne fyrreskove, ofte i selskab med *Cephalanthera kurdica*.

Neotinea maculata

Set 2 steder i lysåben fyrreskov; det ene med kun afblomstrede individer, det andet med udelukkende hvide individer.

Ophrys cilicica

Kun set et enkelt sted med blot 3 individer. Endemisk for det sydlige Tyrkiet og Syriens kyst. En meget karakteristisk art med meget smal læbe

Ophrys holoserica

Set 3 steder med få individer.

Ophrys isaura

Set et enkelt sted (lok. 8) med lidt over 25 individer langs en græsbevokset sti i en ung skov/krat domineret af "Flamme-Eg". Endemisk for det sydlige Tyrkiet og ifølge Buttler og Delforge kun kendt fra en enkelt lokalitet i hele verden, i Gülnar-området ca. 175 km sydøst for vores lokalitet !!

Ophrys phrygia

Kun ét individ set, ved bæk i lysåben fyrreskov.

Ophrys strausii

Den hyppigst sete Ophrys-art - ikke just særligt imponerende med kun 3 lokaliteter og ialt under 30 individer!!

Orchis anatolica

Den hyppigst sete orkidé og ofte talrig. Generelt stor, kraftig og storblomstret i forhold til hvad jeg har set på Kreta, Cypern og Peloponnes.

Orchis coriophora ssp. fragrans

Set 3 steder. En af de få arter som ikke er set i lysåben fyrreskov.

Orchis morio

Set et enkelt sted. Af picta-typen: fåblomstret, med mere åben blomsterstand og mørkere blomster end morio-typen.

Orchis pinetorum

Set 2 steder i lysåben fyrreskov. En stor og kraftig art. Et enkelt næsten hvidt individ set på lok. 15.

Orchis sancta

Set mellem ruiner ved hhv. Aspendos og Olympos i pæne antal. På halvøen ved Olympos desuden i lysåbne fyrreskove og vejkanter flere steder.

Orchis simia

Set et enkelt sted med blot 3 individer i lysåben fyrreskov.

Orchis tridentata

Set 4 steder. Mindre, mere småblomstrede og mere kugleformede hoveder end hvad jeg har set på Sicilien og Peloponnes

Serapias vomeracea ssp. laxiflora

Eneste observerede Serapiasart. Set 4 steder. En af de få arter som ikke er set i lysåben fyrreskov.

LOKALTETS BESKRIVELSER

- Lok. 1 :** Aspendos; især området omkring Akropolis.
Krat, maki, overdrev m.v.
- Lok. 2 :** 3-4 km Syd for Kurucay.
Vejkant med kildevæld ved fyrreskov.
- Lok. 3 :** Selge (Altinkaya); en lille km efter Selge-amfiteatret; på venstre hånd (ved floddal på højre hånd).
Skrænt med spredte fyrretræer.
- Lok. 4 :** 9,1 km syd for Alarafloden.
Lysåben fyrreskov.
- Lok. 5 :** 1,9 km N for afkørsel mod Akseki.
Lysåben fyrreskov (indhegnet !) på skrænt på højre side af vejen.
- Lok. 6 :** 2,8 km efter afkørsel mod Beysehir (via Cevizlli).
Fugtigt græsset overdrev.
- Lok. 7 :** 6,3 km efter afkørsel mod Beysehir (via Cevizlli).
Vejkant med maki.
- Lok. 8 :** Ca. 7 km efter afkørsel mod Beysehir (via Cevizlli); lige efter sving med vandpost på højre hånd.
Lysåbent ungt egekrat.
- Lok. 9 :** 9,5 km N for Cevizli (byskilt), tæt ved vejen på højre hånd.
Åben fyrreskov.
- Lok. 10 :** 13,9 km N for Cevizli (byskilt).
Åben fyrreskov, overdrev med spredt krat (især Eg).
- Lok. 11 :** 17,1 km N for Cevizli (byskilt.).
Ungt egekrat, fyrreskov.
- Lok. 12 :** 18,2 km N for Cevizli (byskilt).
Ungt egekrat.
- Lok. 13 :** 1,5 km Syd for afkørsel : Kayabasi 5 km.
Lysåben fyrreskov.
- Lok. 14 :** Umiddelbart Ø for Serpil, N for Lake Kovada National Park.
Vest-vendt maki-/kratbevokset og stenet skrænt med spredte fyrretræer.
- Lok. 15 :** 6,5 km S for skilt mod hhv. Candir/Sütcüler og Antalya.
Lysåben fyrreskov, maki (domineret af Kermes-Eg (Quercus coccifera) og hårdt græsset).

- Lok. 16 :** 12,5 km S for skilt mod hhv. Candir/Sütcüler og Antalya.
Lysåben fyrreskov; kratskov med Kermes-Eg m.v.
- Lok. 17 :** 14,6 km S for skilt mod hhv. Candir/Sütcüler og Antalya.
Lysåben fyrreskov.
- Lok. 18 :** 4,7 km Ø ad vejen mod Egirdir (afkørsel fra den ny Antalya-Ispartavej, der ikke er med på kortet).
Lysåben fyrreskov.
- Lok. 19 :** Termessos National Park.
Krat, blandingsskov m.v.
- Lok. 20 :** Olympos National Park (Ruinområdet).
Krat, græssede arealer mellem ruiner.
- Lok. 21 :** 5,9 km N for Adrasan.
Lysåben fyrreskov, overdrev, maki m.v.
- Lok. 22 :** Ca. 24 km N for Finike, umiddelbart efter broen over Orta Köprü-floden.
Lysåben fyrreskov, maki.
- Lok. 23 :** Ca. 3 km N for lok. 22, mellem kirkegård og Catallar.
Lysåben fyrreskov, vejkanter.

Grundet nyanlagte veje og et kort, der ikke altid stemmer overens med de faktiske forhold, er enkelte lokaliteter på kortet angivet med en vis unøjagtighed.

Litteratur :

- Buttler, K. P. Orchideen. 1986
- Delforge, P. Europas Orkidéer. 1995
- Rückbrodt, U. et al. Bemerkungen zu den in der Türkei vorkommenden Orchideenarten und ihrer Verbreitung. Ber. Arbeitskrs. Heim. Orchid. 9 (1). 1992.

Nomenklaturen følger overvejende Buttler, 1986.

Spørgsmål eller kommentarer ? - kontakt venligst : Lars Skipper. Kystvejen 7B, 3.
8000 Århus C. Tlf : 86 -18 18 62

